

D.R. Popescu

LĂCAȘUL FĂRĂ ASEMUIRE

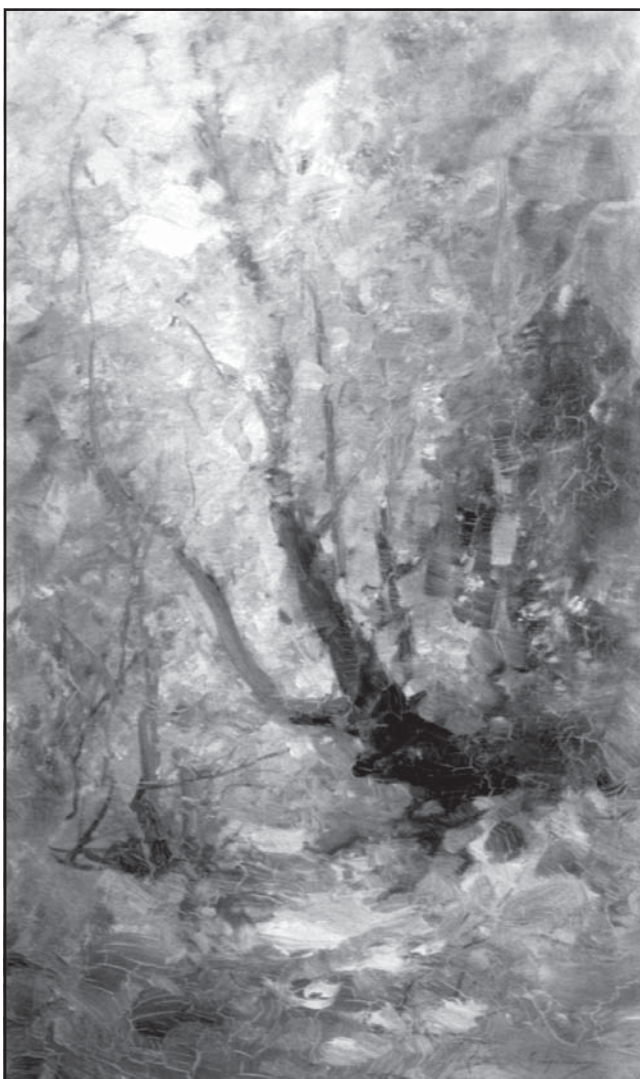
Locul în care va fi înălțată monastirea de pe Arșiș e căutat zile la rând: e un loc privilegiat, poate sfânt, un topos, un spațiu în care s-a mai încercat ridicarea unui locaș fără asemuire? E vorba – în Manole! – de un act de creație, de o tragedie a creației, nu de o omucidere?! În urma destăinuirii vocii din vis, Manole, în pofida rațiunii sale, găsește că e rațional să accepte că, fără o jertfă, lăcașul de închinare nu va putea fi înălțat! Sigur, nu se gândește în acele clipe la dalba sa soțioară!... Sătul de tenacitatea nimicului și de asprul teasc al morții ce ne așteaptă, Manole parcă începe să deprindă vibrația divinității...

Verșanii din *Miorița* nu cred și nici nu-și imaginează că, prin coborârea la nivelul crimei, ei se vor înălța spre divin! Mobilul hotărârii lor funeste – lăsând la o parte oile păcurărașului! – este meschin, vulgar!... Ei nici măcar nu simt tulburarea invidioasă a lui Cain! Nu aud voci în vise, nimic rău sau bun!... Ei nici vise nu au! Vocea pe care Manole o aude în timp de noapte poate fi o vibrație divină, care intră în rezonanță cu puterea de înțelegere a Meșterului, a omului...

Dar poate ar trebui să încercăm, pe scurt, o circumscrisie a locului unde se va înălța monastirea dorită de Negru-Vodă și a locului unde se va pune la cale uciderea păcurărașului... Și când, în ce anotimp? Dacă în primul caz anotimpul e mai ușor sau mai dificil de găsit – fiindcă nici nu deține o importanță majoră! Fiindcă în nici un caz nu e vorba de iarnă! – în al doilea caz răspunsul pare destul de simplu: totul se va întâmpla pe un picior de plai, pe-o gură de rai, când oile coboară de la munte... Într-un apus de soare, într-o zi încă nefixată – se va întâmpla crima! E o geografie paradisiacă – o gură de rai un topos miraculos! Verșanii nu-și pun problema îngropării păcurărașului! Nici în acest rai de sub munte, nici în altă parte! Sunt atât de siguri de invulnerabilitatea lor încât nu le pasă de viața morților. Știu că nu vor fi bănuți și dovediți niciodată de nimic!... Nici nu e sigur că au vreo credință creștină sau că se abat cu bună știință de la interdicția divină a vărsării de sânge! Astfel că, în cazul lor, e destul de dificil să presupunem că ei l-au jertfit pe mândrul ciobănel, cel tras ca prin inel! Gândul lor de a-și ucide verșanul – care e rudă de sânge cu ei; va să zică nici măcar nu e un străin! – îi deumanizează din capul locului! Omuciderea nu este jertfă... Negru-Vodă ce părere va avea în această chestiune? Măcar Manole, în urma ascultării Glasului din noapte, aflând taina care poate duce la ridicarea monastirii nemaiîntâlnite, *nemaivăzute* – acceptă ideea sacrificării celei mai credincioase soțioare – pentru că această jertfă va fi întru slava lui Dumnezeu! Întru slava cui pun verșanii la cale uciderea păcurărașului? Care era din neamul lor, repetăm! A spus vreodată

păcurărașul – precum Iisus! – să nu se dea dajdie Cezarului, căci el, păcurărașul este Cel Uns, Hristos? Nici vorbă! Dar chiar de-ar fi spus, ar fi spus de pomană, căci n-avem nici o dovadă că, în drumurile lor, verșanii au trecut pe la biserici sau că au citit Evanghelia lui Luca! Mai mult ca sigur, verșanii erau analfabeți! Iar privirile lor nu se înălțau până la cer, decât, poate, când fulgera și-i apuca frica de trăsnete... Orizontul lor cuprindea doar cozile oilor.

Spațiul pe care se va înălța monastirea dorită de Negru-Vodă se află pe malul Arșișului. E un loc în care s-a mai încercat înălțarea unui sfânt locaș – și nu s-a reușit, dovadă stau mărturie niște ziduri începute, neterminate, mucegăite! Sau acel lăcaș s-a ruinat și a putrezit? Nu aflăm exact și nici din ce cauze acele ziduri au ajuns niște ruine! Ce le-a cutremurat? Ce forță diavolicească? Poate la temelia lor n-a existat nicio jertfă? A fost, cumva, dacă nu o biserică, un schit, o chilie, o criptă domnească, un cimitir? Grinzile acoperișului au putrezit cumva, de n-a mai rămas *nimic* din ele? Doar piatra din temelii, mucegăită, mai stă drept mărturie a trecerii unor meșteri zidari prin aceste meleaguri! Acoperișul s-a spart și s-a risipit în vânt – dacă s-a ajuns până la acoperiș cu înălțarea zidirii! – ploaia a bătut în altar, dacă a existat cumva un altar! A fost prin preajmă o vatră voievodală, o cuhne sau în acest teritoriu paradiziac, între păduri și Arșiș, nu s-a putut înălța nimic trainic și sfânt? E un topos sacru părăsit de ce, pustiit de ce?... Negru-Vodă vrea să întemeieze în acest spațiu al smereniei un locaș nemaiîntâlnit, nemaivăzut! Dar nu cumva noua construcție se va ridica pe ruinele unui vechi cimitir? Cuvântul „cimitir“ vine din grecescul „koemitirion“, care înseamnă „loc de dormit“ (Unchiul Silică Gurean din Dănceu, Mehedinți, îi spunea cimitirului – ciuitir, de la ciumă!...) E un cimitir de zidiri monastirești, de schituri, cripte – semne ale unor timpuri degradate, căzute în părăgiuire? Ce fel de ciumă a necredinței a mistuit pe aici orice suflare omenească? Oare vechii meșteri mari, care au înălțat monastirea de odinioară, n-au fost părăsiți pe acoperiș de domnitorul de odinioară, oare n-au putrezit și ei în cimitirul deschis, de pe acoperiș, oare n-au fost mâncați de păsările cerului, oare nu din această cauză lumea s-a înspăimântat și n-a mai venit să se închine într-un locaș al crimei? Oare Negru-Vodă vrea să ridice noul locaș și pentru a încerca – pentru cei morți, meșteri și năpăstuiitori! – o împăcare în fața lui Dumnezeu, o iertare a lor de toate păcatele cele săvârșite cu voie sau fără de voie?... Știa cumva, ceva, Negru-Vodă, despre o asemenea sumbră istorie – cu niște meșteri părăsiți pe acoperiș, depărtați pe acoperiș, morți în cimitirul fără de pământ de pe acoperiș, mai aproape de cer și de Dumnezeu, morți sub ochiul celui pentru

Nicolae Grigorescu – *Luminiș*

care au zidit monastirea? Sau poate aici, pe Argiș, s-a ridicat un locaş potrivit crucii creştine, un templu închinat Anticristului?...

Sau nu cumva domnitorul de altădată îi lăsase pe meşteri pe acoperiş – ca pe o jertfă, socotindu-i drept cei mai buni bărbaţi demni de a fi jertfiţi? În spaţiul de timp, lax şi confuz, dintre vechile tradiţii şi creştinism nu se putea întâmpla aproape orice?... În ritualurile geto-dacice nu aflăm cum o dată la cinci ani erau aruncaţi cu pieptul în sulii – şi trimişi ca mesageri la Zalmoxes? – cei mai de frunte bărbaţi, traşi la sorti? Aşa zice Herodot!...

Dar câte umbre n-au intrat neştiute în pământ, câte umbre nu şi-au luat zborul de pe pământ, fără ca lumina să le mai aducă vreo mângâiere? E formidabil ce s-a întâmplat la *Cina cea de taină*: Iisus le-a spus apostolilor că va fi trădat – ştia chiar de cine va fi vândut! – dar n-a fugit, ca să nu fie prins, nu s-a apărât! Când păcurăraşul află că verişanii săi i-au pus la cale moartea, nu fuge, nu se apără! Iisus putea (oare?) să se apere, să nu fie jertfit? Păcurăraşul ce-ar fi putut să facă? Să fugă, călare pe un armăsar bărbat şi de neajuns de alţi cai? Să pună mâna pe topor – şi să dea năvală, în timpul nopţii, peste verişanii săi toropiţi de somn şi total neştiutori că el aflase de

planurile lor? Manole acceptă jertfirea soţiei iubite! Nici el nu se împotrivesc o clipă – când vede că nici ploile-suvoi n-au putut-o opri pe Ana din drum! Pătimirile trupesti ale divinului Iisus sunt suferinţe omeneşti. El a acceptat... voia Tatălui! În voia cui se lasă păcurăraşul? Manole acceptase spusele Glasului cel de peste noapte... Pătimirile sale vor fi sufleteşti! Suferinţele sunt la fel de vechi ca pământul! Avraam a fost gata-gata să-şi sacrifice fiul, pe Isac, Dumnezeu şi-a sacrificat Fiul, Manole şi-a jertfit soţia, păcurăraşul e sacrificat de către verişanii săi? Sau ei pur şi simplu vor să-l omoare ca să-i ia oile, caii, câinii? Vor verişanii, prin jertfire, să aducă pace pe pământ, să mântuiască oamenii? Sau, după crimă, ei vor simţi o neîmpăcare cu propria lor faptă? Conştiinţa lor va fi atât de tulburată încât ei vor pătimi cumplit? Iar dacă păcurăraşul nu va fi ucis – şi nu va intra în nunta cosmică! – va fi îngrijorat şi chiar supărat că n-a murit? Că jertfirea sa nu s-a împlinit, n-a fost acceptată? Ar fi înseamnat că era şi el plin de gânduri păcătoase? Acceptă planurile verişanilor săi de ce? Şi de ce n-ar încerca să le ceară iertare înainte de a-l omorî, de ce n-ar încerca să le spele picioarele asasinilor săi, cu smerenie? Răstigneşte-L! Răstigneşte-L!, îi cer lui Pilat arhieriei şi cărturarii. Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai, nici urmă de Pilat din Pont, nici urmă de arhieriei şi de cărturarii! Nimeni nu cere ca păcurăraşul să fie *osândit!* Dacă ar fi cerut cineva aşa ceva, mioreaua ar fi aflat şi i-ar fi spus stăpânului ei.

Să devină, mai apoi, mormântul păcurăraşului un loc tulburător? Ca să nu spunem chiar sacru! Locul din dosul stâniei, unde voia să fie îngropat, cu fluier la căpătâi, să devină un spaţiu al plânsului, al mântuirii? Mai mult poate decât o monastire? Oare oile îl vor plânge pe păcurăraş cu lacrimi de sânge? Natura întreagă îl va jeli? Dar măicuţa bătrână, totuşi, n-o să ştie în veci că acest mormânt există – ca şi cum fiul ei n-a putut să moară, n-a murit şi nu va muri niciodată! Păcurăraşul va ieşi din timpul cel de toate zilele, va fi îndumnezeit? Iarăşi e ceva ciudat: vorbind despre posibila saucidere, păcurăraşul nu simte nici el vreo spaimă, nu simte nici soi de „crucificare“, de tulburare sufletească! Pare, mai degrabă senin, când vorbeşte de pieirea sa! Cu cine se aseamănă? Iisus, pe cruce, lăcrimează! Se plânge că a fost părăsit. Se umanizează! Ana lui Manole, pusă în zidul ce o acoperă ca un mormânt vertical, se plânge că trupul rău o strânge. Păcurăraşul, într-o senină totuşi tulburare, se vede printre păsări-lăutari, în marea nuntă cosmică, ridicat la cer, între lumini paradisiace. Trupul lui Iisus va purta, după Înviere, semnele cuielor ce l-au răstignit pe cruce. Trupul bisericii din cărămidă şi var – fiinţă sacră, prin jertfirea Anei! – nu păstrează nicio urmă a celor jertfiţi pentru înălţarea ei? Va rămâne inertă – monastirea! – când Negru-Vodă îi va osândi pe meşteri – şi pe Manole! – să moară pe acoperişul ei... O, cei nouă meşteri mari, calfe şi zidari, şi cu Manole zece, care şi în moarte îi va întrece – o, ce cumplită poveste! Ziditorii monastirii, părăsiţi, răstigniţi pe acoperişul ei, ce poveste cumplită! Negru-Vodă şi-a construit un locaş de închinare, nemaivăzut – cu ajutorul meşterilor sfinţi! Cine să se mai închine în acest locaş fără asemuire în afară de Negru-Vodă, Anticristul?!